

ناترازی بانک‌ها: چالشی که تأثیر مستقیم بر تورم دارد

عدد خواهند رسید. «محمدپور با بیان اینکه در حال حاضر، ناترازی نظام بانکی زیر ۷۰۰ هزار میلیارد تومان است، ادامه داد: «نخستین و مهم‌ترین عامل این است که نظام بانکی به‌عنوان آخرین مرحله حل مسائل دیده می‌شود. در اقتصاد کلان وقتی در مورد ناترازی سایر بخش‌های اقتصادی صحبت می‌شود این ناترازی خود را در آخرین مرحله یعنی بانک‌ها نشان می‌دهد. به‌عبارتی، بخش عمده‌ای از ناترازی‌هایی که در حال حاضر در نظام بانکی داریم، ناترازی سایر بخش‌های اقتصادی است که نظام بانکی پاسخگوی آن است.

او با بیان اینکه بخش زیادی از ناترازی بانک‌ها که در صورت‌های مالی بانک وجود دارد، به دلیل به‌روز نبودن ارزش دارایی‌های آن‌هاست، بیان کرد: «بانک‌ها دو ماه فرصت دارند تا برنامه‌های خود را در این زمینه ارائه دهند. بعد از آن، بانک مرکزی دو ماه فرصت دارد تا برنامه را ابلاغ کند و پس از آن بانک‌ها دو ماه فرصت دارند تا مجمع فوق‌العاده خود را برگزار کنند و افزایش سرمایه را انجام دهند. تاکنون شش‌الی هفت بانک برنامه‌های خود را ارائه داده‌اند و چنانچه در مهلت قانونی این برنامه ارائه نشود طبق قانون، بانک مرکزی موظف است تا خود را ساً مجمع عمومی بانک را برگزار کند و افزایش سرمایه به روش‌های مختلف صورت گیرد. همچنین پس از ابلاغ قانون برنامه هفتم در تاریخ ۱۳ تیرماه سال جاری، این فرآیند شش ماه زمان نیاز دارد.

این مقام مسئول در بانک مرکزی درباره رویکرد بانک مرکزی در برخورد با بانک‌های ناتراز تأکید کرد: «رویکرد اول احیا و ساماندهی بانک‌های ناتراز است. در واقع متعامل هستیم با بانک ناتراز با ابزارها و روش‌های مختلف تراز و ساماندهی شود. راهبرد دوم انحلال و توقف بانک است که سال گذشته سه مؤسسه را به روشی منحل کردیم که ناترازی موجود در آن به بانک‌های دیگر منتقل نشود. انحلال یک برنامه اقتصادی است و اگر قواعد اقتصادی حکم کند، انحلال بانک و مؤسسه اعتباری پیش از آسیب بیشتر به اقتصاد انجام خواهد شد. امیدواریم با رفع ناترازی در شبکه بانکی، این شبکه همچنان به تأمین مالی نظام تولید و رشد اقتصادی کشور ادامه دهد.»

او با اشاره به تأمین مالی ۹۰ درصدی اقتصاد کشور از سوی شبکه بانکی، افزود: «در اقتصاد ایران عمده بار تأمین مالی بر عهده نظام بانکی است و ناترازی در بانک‌ها نافی خدمات ارزنده شبکه بانکی در حوزه تأمین مالی خرد و کلان طی سال‌های متعددی نیست. ناترازی در نظام بانکی از منظر ناترازی نقدینگی و ناترازی در بدهی و دارایی قابل بررسی است. عمده ناترازی‌ها در نظام بانکی از نوع نقدینگی است و مربوط به ایفای تعهدات وجوه نقدی در بانک‌هاست و این نوع ناترازی با انجام برخی اقدامات قابل حل است.»

معاون نظارت و تنظیم‌گری بانک مرکزی گفت: «بیش از ۷۰ درصد بانک‌ها در زمره بانک‌های ناتراز به شمار نمی‌روند و با برنامه بانک مرکزی و اقدامات اصلاحی بانک‌ها از منظر شاخص‌های ارزیابی در وضعیت بانک‌های تراز دسته‌بندی می‌شوند. در حال حاضر بخش عمده بانک‌های کشور شاخص کفایت سرمایه هشت درصد - استاندارد جهانی این شاخص - را دارا هستند و یا نمره شاخص کفایت سرمایه آن‌ها نزدیک به این عدد است و با انجام برخی اقدامات به این

جلوی خلق پول گرفته شود، جلوی تولید نقدینگی باید گرفته بشود؛ یعنی به‌جد این مسئله را اهمیت بدهند. اگر در این زمینه درست عمل شود، این برکات زیادی خواهد داشت. جلوگیری از تورم، رونق تولید، رونق اشتغال، تقویت پول ملی و از این قبیل چیزها.»

با آنکه در فروردین ماه سال گذشته درباره راهکارهای کلیدی مهار تورم فرمودند: «گاهی شده که ما تورم را توانسته‌ایم کنترل کنیم اما از آن طرف، با رکود همراه بوده؛ این به ضرر کشور است... مهم این است که بتوانیم تورم را مهار کنیم، تولید هم به رکود نینجامد، تولید رشد پیدا کند و این ممکن است.»

کفایت سرمایه بانک‌ها

در همین راستا، فرشاد محمدپور، معاون نظارت بانک مرکزی اعلام کرد که کفایت سرمایه ۱۰ بانک کشور هم‌اکنون در شرایط استاندارد هشت درصدی قرار دارد و ۱۱ بانک کفایت سرمایه مثبت دارند و با انجام برنامه اصلاحی به کفایت سرمایه استاندارد خواهند رسید.

کاهش ۴/۰ درصدی بیکاری

شرایط خوب است اما با حد مطلوب فاصله دارد

چه عوامل دیگری در زمینه اشتغال‌زایی مؤثر است که دولت باید به آن توجه کند؟

سال‌هاست در دنیا استفاده از فناوری اطلاعات، فضای مجازی و پلتفرم‌های اینترنتی گسترش یافته است اما در ایران محدود بوده و به دلیل برخی مسائل اجتماعی طی چندسال اخیر محدودیت‌های شدیدی برای بخش‌های مجازی و اینترنتی ایجاد شده است. بنابراین اگر دولت در صدد این است که بازار کار را توسعه دهد، باید ثبات اقتصادی ایجاد کرده و اقتصاد را قابل پیش‌بینی کند. افراد قرارداد می‌بندند و برای کالاهایشان در بازارهای مختلف تفاهم و قرارداد منعقد می‌کنند و اگر قوانین تغییر کند یا نوسانات ارزی و اقتصادی شکل بگیرد، باعث به هم ریختگی فعالیت بازار کار و کسب و کارها می‌شود.

علاوه بر این باید فرصت‌های جدید را که به اقتصاد دیجیتال، فضای مجازی و زیرساخت‌های اینترنتی مرتبط است، تسهیل کرده و مشکلات آن‌ها را برطرف کنیم. البته رئیس‌جمهور وعده دادند که در اولین اقدام، فیلترینگ برداشته شود که امیدواریم به‌زودی این مسائل حل شود؛ چراکه کسب و کارها، سکوهای اینترنتی و بسیاری از افراد شامل زنان، جوانان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی که از این طریق فعالیت می‌کنند، دچار مشکل هستند.

● **به نظر شما دولت چهاردهم و وزارت کار چه اقدامات دیگری باید در حوزه اشتغال‌زایی و توسعه اشتغال انجام دهد که آمارهای اشتغال به‌صورت واقعی افزایش پیدا کند؟**

این مسائل باید مد نظر دولت چهاردهم و وزارت کار قرار گیرد و در کنار این‌ها دولت باید همچنان پیگیری این باشد که سامانه جامع بازار کار به‌صورت کامل شکل بگیرد و داده‌ها و اطلاعات مبتنی بر استنادات واقعی باشد. این سامانه هنوز در کشور شکل نگرفته و اشراف و نظارت کافی وزارت کار بر بازار کار تکمیل نشده است. در حال حاضر کارگاه‌های بسیاری داریم که کد کارگاهی ندارند و تحت نظارت دولت نیستند.

البته نهادهای کارگری به‌عنوان بازو و شریک اجتماعی دولت، می‌توانند نقش آفرین باشند اما قدرت مانور برای جامعه کارگری فراهم نشده و آن‌ها هنوز در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در وزارت کار نقش چندانی ندارند. این‌ها جزو اولویت‌هایی است که دولت چهاردهم و وزارت کار می‌توانند در برنامه داشته باشند. در کنار آن نیز نقش فعال‌تری را به کارگران واگذار کنند و برای توسعه بازار کار تمهیدات جدیدی طراحی کنند.

توزل نرخ بیکاری شده، ناشی از ثبتي است که در سازمان تأمین اجتماعی اتفاق افتاده؛ چراکه در این سازمان میزان بیمه‌شدگان در سال‌های اخیر افزایش یافته است. به‌عنوان مثال در چهار پنج سال گذشته بیمه دانشجویی، بیمه زنان خانوار و گروه‌های شغلی مانند رانندگان و کارگران ساختمانی فعال شدند که اساساً شغل به حساب نمی‌آیند.

از سوی دیگر نیز سامانه سامان‌دهی ثبت اطلاعات بازار هنوز ناقص است و نیاز به تکمیل دارد تا افرادی که کارگاه دارند و مجوز می‌گیرند در این سامانه ثبت شوند و بدانیم چه تعداد کارگر جذب یا تعدیل می‌شوند. بنابراین آمارهایی که مرکز آمار اعلام می‌کند غالباً مبتنی بر فرآیندهای آماده و بر اساس شواهد نفوس و مسکن تهیه شده است. اما صرف این سؤالات و پاسخ‌ها برای استخراج چنین آمارهایی کفایت نمی‌کند.

● **شما به تورم و نوسانات ارزی به‌عنوان یکی از دلایل و عوامل افزایش نرخ بیکاری اشاره کردید؛ رابطه این دو را توضیح دهید که این دو شاخصه چه تأثیری بر نرخ بیکاری دارد؟**

در وهله نخست برای اینکه بتوانیم در این زمینه ظرفیت‌سازی کنیم، این موضوع باید جزو اولویت‌های کشور باشد و در برنامه هفتم نیز مورد تأکید قرار گرفته باشد. بنابراین باید تمهیدات لازم را برای توسعه بازار کار فراهم کنیم. در همین راستا باید ثبات اقتصادی ایجاد کنیم. وقتی ثبات اقتصادی وجود نداشته باشد افراد برای کارهای تولیدی و فعالیت‌های کسب و کار سرمایه‌گذاری نمی‌کنند. به این دلیل که تولید با ریسک بسیار بالایی همراه است و اگر مزیت‌های لازم از طرف دولت و حاکمیت برای کارهای تولیدی تعریف نشود، کسی برای سرمایه‌گذاری در این حوزه‌های دیربازده، رغبت و تمایلی پیدا نمی‌کند. نرخ اشتغال در بخش خدمات بالاست و رشد بخش‌های صنعتی و کشاورزی ما چندان چشمگیر و قابل قبول نیست. بنابراین زمانی می‌توانیم ادعا کنیم توسعه بازار کار اتفاق افتاده که بخش خصوصی توسعه پیدا کند و نرخ اشتغال در بخش‌های تولیدی، صنعتی و کشاورزی نسبت به گذشته رشد داشته باشد اما تاکنون شاهد چنین چیزی نبوده‌ایم. نرخ ارز نیز یکی از عوامل مؤثر در فعالیت‌های کسب و کار است؛ چرا که بسیاری از مواد اولیه از خارج تهیه می‌شود و تولیدکنندگان نیازمند دسترسی به ارز آسان و با ثبات هستند. این در حالی است که طی سال‌های اخیر دچار کمبود ارز در کشور بودیم و تولیدکنندگان به آسانی به ارز برای واردات و برای نقل و انتقال پول دسترسی نداشتند.

محسوب می‌شود. در کنار آن نیز افزایش نرخ تورم و قیمت کالاها و مواد اولیه، خود یکی از دلایل آزار و اذیت برای کارفرمایان و بنگاه‌ها بوده و از سوی دیگر سرمایه‌گذاری هم برای بازار کار نداشتیم.

دولت در سال‌های گذشته کسری بودجه داشته و بودجه‌های عمرانی عمدتاً محقق نشده و در حال حاضر هزاران پروژه ناتمام داریم که در دولت‌های مختلف دست به دست شده و تکمیل نشده‌اند. در این میان حتی بازار ساختمانی و ساخت و ساز که جزء بازارهای فعال بوده، در چند سال گذشته با رکود مواجه شده است. در عین حال نتوانستیم طرحی برای اشتغال‌زایی در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی ارائه دهیم. بنابراین باید پرسید که بر اساس کدام مدعا نرخ بیکاری کاهش پیدا کرده است. در حالی که گروه‌های حساس، مطالبه‌جو و کارجو مانند جوانان، فارغ‌التحصیلان و زنان نرخ بیکاری بسیار بالایی دارند.

● **شما به چه مبنایی آمارهای ارائه شده را درست یا دقیق نمی‌دانید؟**

در حال حاضر بیش از ۴۰ درصد بیکاری ما مرتبط با فارغ‌التحصیلان است. نرخ بیکاری جوانان بالای ۲۳ درصد بوده و نرخ بیکاری زنان نیز خیلی بالاست و میزان مشارکت آن‌ها حدود ۱۴ درصد اعلام شده است. در صورتی که در دو دهه اخیر زنان به دلیل تغییرات اجتماعی در ایران، جزو گروه‌های پر مشارکت و مطالبه‌گر به شمار می‌روند که تحصیلات و مهارت کافی دارند و به دنبال استقلال مالی هستند. از سوی دیگر پدیده‌هایی مانند افزایش تجرد و طلاق از عوامل ایجاد کننده مشارکت زنان است و می‌تواند آن‌ها را به‌عنوان مطالبه‌گر برای شغل مطرح کند. در کنار افزایش جمعیت سالانه در کشور، جمعیت فعال در ایران رشد چندانی نداشته و همه این مسائل از ابهاماتی است که در محاسبه و استخراج نرخ بیکاری به‌عنوان شاخصه‌های پایه در مرکز آمار مطرح است که برای گروه‌های کارشناسی قانع کننده نیست. یکی دیگر از مشکلات بزرگی که در حوزه آمارگیری داریم این است که جمعیت فعال ما جمعیت واقعی نیست. جمعیت فعال مبتنی بر مشارکت اقتصادی گروه‌های متعدد جمعیتی، باعث می‌شود نرخ بیکاری به اندازه کافی رشد نکند. در مواقعی هم که افراد را صرف مشارکت در بخش‌های اقتصادی، شاغل عنوان می‌کنیم باعث توزل نرخ بیکاری و افزایش ایجاد اشتغال می‌شود.

البته دولت سیزدهم مدعی بود که این آمارها که باعث

گزارش‌های رسمی گویای آن است که نرخ بیکاری در تابستان ۱۴۰۳ با کاهش ۰.۴ درصدی به ۷.۵ درصد رسیده و نرخ مشارکت اقتصادی ۰.۱ درصد افزایش یافته است. با وجود این یک کارشناس اقتصادی معتقد است اگرچه آمارهایی که تابستان امسال از سوی مرکز آمار منتشر شده وضعیت این حوزه را رو به بهبود نشان داده اما به دلایلی این آمارها با ابهاماتی روبه‌روست و وضعیت اشتغال در ایران با حد مطلوب فاصله دارد.

به گفته این کارشناس، یکی از مشکلات بزرگی که در حوزه آمارگیری وجود دارد، این است که جمعیت فعال، واقعی نیست و جمعیت فعال مبتنی بر مشارکت اقتصادی گروه‌های متعدد جمعیتی، باعث می‌شود که نرخ بیکاری به اندازه کافی رشد نکند. از سوی دیگر زمانی که افراد را به صرف مشارکت در بخش‌های اقتصادی، شاغل عنوان می‌کنیم باعث توزل نرخ بیکاری و افزایش ایجاد اشتغال می‌شود. حمید حاج اسماعیلی، کارشناس اقتصادی در حوزه بازار کار درباره وضعیت اشتغال و نرخ بیکاری در کشور با هفته‌نامه «آتیه نو» به گفت‌وگو نشست که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید.

● بر اساس گزارش‌های رسمی در تابستان امسال نرخ بیکاری کاهش و نرخ مشارکت اقتصادی افزایش پیدا کرده است. با توجه به این آمار نظر شما درباره وضعیت اشتغال و بیکاری در کشور چیست؟

در حال حاضر شرایط بازار کار با نقطه مطلوب فاصله دارد. این وضعیت نیز برگرفته از افزایش ریسک در بازار است؛ چراکه در این سال‌ها عوامل متعدد ناشی از نوسانات نرخ ارز و افزایش تورم، امنیت را در بازار کاهش داده و در نتیجه چنین وضعیتی به وجود آمده است. در عین حال این عدم ثبات و امنیت در بازار کار نیز مشاهده می‌شود. طی سال‌های گذشته اقدام تأثیرگذاری نیز در جهت توسعه بازار کار صورت نگرفته است.

طی چندسال گذشته مرکز آمار نرخ بیکاری را کاهنده اعلام می‌کند در صورتی که باید برای اثبات آن دلایل متقن و مستندی ارائه شود. نخست آنکه ببینیم آیا دولت طی چهار تا پنج سال گذشته طرحی برای اشتغال‌زایی داشته است که پاسخ منفی است؛ چرا که در دولت دوازدهم و سیزدهم برنامه‌ای برای اشتغال‌زایی نداشتیم و در کنار آن شاهد نوسانات نرخ ارز بودیم که یک آفت برای فعالیت کسب و کارها

یادداشت

تغ دو لبه افزایش معافیت مالیاتی مشاغل

سیاوش غیبی‌پور

کارشناس مالیات

اخیراً وزیر اقتصاد اعلام کرد که میزان معافیت مالیاتی درآمد سالانه مشمول مالیات اصناف و مشاغل در لایحه بودجه ۱۴۰۴، با ۱۰ درصد افزایش نسبت به سال جاری، به ۲۰۰ میلیون تومان می‌رسد. تأثیر واقعی این تصمیم در سال ۱۴۰۵ خودش را نشان می‌دهد. یعنی افرادی که سال ۱۴۰۵ اظهارنامه سال قبلش را تحویل می‌دهند، میزان معافیتشان ۲۰۰ میلیون تومان پیشنهادی در ماده ۱۰۱ قانون مالیات‌های مستقیم خواهد بود.

این قانون به‌طور مستقیم به بسیاری از مشاغلی که درآمد کمی دارند و غالباً در گروه سوم هستند و تراکنش کمتری دارند، کمک می‌کند. بسیاری از مالیات معاف می‌شوند، یعنی افراد زیادی از مشاغل جزء مشمول این قانون خواهند شد اما یک شرط دارد و آن این است که شفافیت تا چه اندازه در این زمینه وجود داشته باشد و خوداظهاری‌های صورت گرفته تا چه حد به صداقت، واقعیت و اسناد، مستند و مستدل باشد. یعنی اگر به صرف خوداظهاری باشد و این خوداظهاری واقعی نباشد، در عمل راهی برای فرار مالیاتی است.

مالیاتی که از سوی متصدیان مشاغل دریافت می‌شود وقتی در اقتصاد مفید و مؤثر است که خوداظهاری‌ها بر مبنای بانک داده و اطلاعات واقعی و مفید باشد. اگر این داده‌ها واقعی نباشد فرصتی ایجاد می‌شود که یک عده دیگر از مشاغل سوءاستفاده کرده و از مالیات فرار کنند. در چنین شرایطی بار دیگر شاهد همان معضل قدیمی هستیم که گفته می‌شود مالیات پرداختی حقوق‌بگیران به مراتب بیشتر از مالیات مشاغل است. این بدان معنی است که سهم مالیات مشاغل کم شده و مالیات حقوق‌بگیران هم آمار فزاینده‌ای پیدا می‌کند.

موضوع دیگری که وجود دارد این است که در حوزه دولت الکترونیک و در حوزه نظارت الکترونیک به جایی نرسیدیم که بتوانیم مانند کشورهای پیشرفته بر افراد، مشاغل و اصناف نظارت کنیم. با توجه به این وضعیت سؤالی که پیش می‌آید این است که چه راهکاری وجود دارد تا بتوان این خطاها و فرارهای مالیاتی را به حداقل رساند؟ پاسخ این است؛ اگر مشاغل گروه‌های دو سه و مشمولان در سامانه پایانه فروشگاهی و سامانه مؤدیان، فاکتور الکترونیکی صادر کنند و خرید و فروش‌ها ثبت شود به عدالت در حوزه مالیات نزدیک می‌شویم اما اگر بر همین روال باشد معافیتی ایجاد می‌شود که هیچ نقشی در اشتغال و تولید نداشته و شکاف مالیاتی ایجاد خواهد شد. این مسئله مستلزم این است که سامانه‌ها فعال شود و این امر دو جانبه است؛ یک طرف آن دولت است و طرف دیگر اصناف هستند. اگر از این سامانه‌ها استفاده شود و فراگیر شوند و خرید و فروش‌ها با سامانه‌های بانکی منطبق شود، می‌توان گفت به عدالت نزدیک خواهیم شد و این معافیت مالیاتی هم به‌حق عملی شده است. در حال حاضر بسیاری از مشاغل مالیات می‌دهند و بخشی از مشاغل نیز مبلغ ناچیزی اظهار می‌کنند. بنابراین مالیاتی وصول نخواهد شد اما باید همکاری متقابل و نزدیکی بین اداره مالیات و اصناف و اتحادیه‌ها شکل بگیرد تا سامانه‌های فروشگاهی راه بیفتد.

البته هم‌اکنون نیز خود اظهاری‌ها بر مبنای سامانه‌ها نیست و فقط بر مبنای کارت‌خوان‌هاست. راه قرارش هم این است که برخی اصناف از مشتریان خود می‌خواهند ثمن معامله را به شماره کارت دیگری واریز کنند. بنابراین مردم به‌عنوان مشتریان اصناف باید در معاملات خود بهای مورد معامله را در کسب و کارهای تولیدی یا خدماتی از طریق سامانه‌های تعریف‌شده مانند کارت‌خوان‌های رسمی پرداخت کنند و در صورت درخواست خارج از عرف، این تخلف را به اداره مالیات گزارش کنند.

